

O PRIVIRE ASUPRA NORMĂRII MUNCII ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

Elena-Mihaela FODOR*
Corina-Cristina BUZDUGAN**
Codruța-Ștefania JUCAN-POPOVICI***

*Motto: "Happiness in intelligent people is the rarest thing I know."
„Fericirea la oamenii inteligenți este cel mai rar lucru pe care îl știu.”
Ernest Hemingway, The Garden of Eden*

ABSTRACT: Munca este parte din viața noastră. Dacă respectarea drepturilor omului este importantă pentru calitatea vieții, cu siguranță este importantă și în relațiile de muncă. Existența unor reglementări de calitate la toate nivelurile este esențială pentru asigurarea respectării drepturilor omului. Articolul trece în revistă reglementări internaționale privind timpul de muncă și timpul de odihnă care aparțin sferei reglementărilor drepturilor omului, precum și regulile de bază în dreptul național. Normarea muncii este un factor care, determinat corect, asigură atât protecția angajaților împotriva exploatării cât și criteriile de performanță. Învățământul superior este un domeniu în care creația intelectuală este o parte importantă a rezultatului muncii. Pe lângă timpul în care este necesară prezența fizică în fața studenților, o fracțiune din timpul de lucru este alocată activității de cercetare științifică. Prezența în fața studenților presupune diferite grade de solicitare, în funcție de nivelul programului de studii, de tipul activității sau alte criterii care sunt specifice activității de predare. Pentru o normare echilibrată trebuie ținut cont de toți factorii specifici acestei activități. Articolul prezintă pentru prima oară rezultatul unei cercetări asupra modului în care dispozițiile Legii nr. 1/2011 a educației naționale privind norma didactică, timpul de muncă și timpul de odihnă au fost transpuse în regulamente, proceduri și metodologii universitare.

KEY WORDS: dreptul muncii; normarea muncii; timpul de muncă; învățământ superior;
JEL Code: [31; 38]

---

* Conferențiar universitar, dr., Universitatea „Dimitrie Cantemir” București, Facultatea de Drept Cluj-Napoca, avocat membru al Baroului Cluj.

** Conferențiar universitar, dr., Universitatea „Dimitrie Cantemir” București, Facultatea de Drept Cluj-Napoca.

*** Lector universitar, dr., Universitatea „Dimitrie Cantemir” București, Facultatea de Drept Cluj-Napoca, avocat membru al Baroului Cluj.

1. INTRODUCERE

„Legile sunt matca și mama noastră”, afirma Dimitrie Cantemir, arătând prin aceasta, poziția dreptului în societatea civilizată. Așa cum nu există societate fără om, nici om fără societate, la fel omul și societatea nu există fără drept, morală, religie, artă, economie. Dreptul nu este numai știință, el este, în egală măsură, tehnică și artă, privit ca un ansamblu de norme care organizează viața în comun, este o tehnică a conviețuirii umane destinată să apere societatea de excese. Cât privește forma dreptului, în doctrină (Popa, 2008, p. 29) se specifică faptul că studiul dreptului nu poate fi desprins de cel al formei sale. În consecință, esența dreptului trebuie să-și găsească modalități potrivite de exprimare, forme adecvate. Așa cum spune Hegel „dreptul trece în existența faptică mai întâi prin formă, prin faptul că este pus ca lege (...)”. (Hegel, 1969, p. 242) Aceasta este împrejurarea care dă dreptului posibilitatea de a fi cunoscut, și în consecință de a fi respectat, aplicat. În teoria dreptului aceste modalități specifice de exprimare a conținutului dreptului poartă, și denumirea de izvoare ale dreptului sau surse ale dreptului. Izvoarele materiale ale dreptului, denumite și izvoare reale, sunt concepute ca adevărate „dat-uri ale dreptului, realități exterioare ale acestuia. Sunt socotite astfel, izvoare ale dreptului, factorii de configurare a dreptului, dreptul natural și rațiunea umană, conștiința juridică. (Popa, 2008, p. 143) Potrivit spuselor lui Djuvara „dreptul pozitiv este (...) secrețiunea conștiinței juridice a societății respective”. Din exteriorul său, un drept pozitiv se constituie și evoluează sub impactul mediului natural și al celui istorico-social iar din interior prin interacțiunile ramurilor, subramurilor, instituțiilor și normelor sale. Factorul uman, este forța activă cea mai puternică în constituirea și modificarea unui drept pozitiv. Omul obișnuit nu așteaptă ca legea juridică să-l facă fercit, dar își pune speranța ca ea să contribuie la materializarea proiectelor lui de viață liniștită în securitate. Adică el se supune unei legi drepte și nu se supune - într-un fel sau altul - unei legi resimțită nedreaptă. (Mihai, 2008, p. 111)

Raporturile juridice de muncă presupun respectarea unor drepturi care fac parte din categoria drepturilor fundamentale ale persoanelor fizice. Consacrarea acestora într-o formă juridică nu a fost un proces ușor. Relațiilor de muncă le sunt asociate drepturi fundamentale precum egalitatea la locul de muncă, lipsa discriminării, interzicerea muncii forțate și a sclaviei, dreptul la plată egală pentru muncă egală, dreptul la o justă și favorabilă remunerare, dreptul la odihnă, libertatea de asociere și chiar dreptul la viața de familie. (Ruggie, 2008, pp. 15-16)

Este de observat că sunt numeroase drepturile cu caracter personal care sunt asociate relațiilor de muncă. Aceste drepturi au ajuns să fie consacrate prin norme juridice cu caracter internațional datorită importanței pe care societatea le-o acordă. Protecția lor conferă individului posibilitatea de a-și pune în valoare personalitatea. Am putea spune că ele contribuie la conturarea unei valori care nu este protejată explicit ca un drept, tocmai pentru că este rezultanta mai multor drepturi care există simultan: demnitatea umană. Consacrarea la nivel internațional a unui drept la demnitate este de dată recentă, el fiind menționat pentru prima oară în anul 1946, Declarația Drepturilor Omului a Organizației Națiunilor Unite. Definiția și conținutul unui asemenea drept sunt fără îndoială chestiuni extrem de complexe și din acest motiv convențiile internaționale sau legislațiile naționale, deși îl protejează explicit în diverse contexte, nu îl definesc. Există opinii potrivit cărora înțelesul intrinsec al noțiunii de demnitate poate fi aflat intuitiv, fiind determinat în

principal de factori culturali (Schachter, 1983, p. 849). Ne-am raliat (Fodor, 2017, p. 80) însă aceluia care opinează în sensul că principalele elemente avute în vedere sunt similare tuturor culturilor, în ciuda unor diferențe care pot exista, astfel că demnitatea este unul din drepturile universale ale omului asociat structurii și funcționalității societății și nu culturii. (Donnelly, 2009, pp. 78-84)

Pentru ca drepturile asociate raporturilor de muncă să poată fi respectate, normarea muncii are o importanță esențială. În învățământul superior normarea prezintă anumite particularități care atrag necesitatea unui studiu mai aprofundat pentru a stabili repere cât mai corecte. Articolul de față analizează legislația românească, urmărind să determine corelația ei cu cerințele stabilite prin acte internaționale și ale uniunii Europene, precum și modul în care ea este transpusă de universități prin reguli interne de normare a muncii.

2. CADRUL LEGISLATIV INTERNAȚIONAL PRIVIND DREPTURILE OMULUI ASOCIATE RAPORTURILOR DE MUNCĂ

Uniformizarea viziunii asupra conținutului noțiunii de demnitate poate fi susținută și prin prisma unui fenomen actual care tinde să armonizeze perspectivele culturale în general și în special în cadrul relațiilor de muncă: globalizarea. Intensificarea circulației capitalului și a forței de muncă a condus la răspândirea bunelor și proastelor practici în raporturile de muncă. Din nefericire, competiția economică acerbă a făcut ca practicile care afectează în mod negativ angajații să fie aplicate acolo unde protecția legală este insuficientă. La nivel internațional, cerințele stabilite prin documente internaționale precum Convenția asupra muncii forțate (1930), Convenția privind libertatea de asociere și apărarea dreptului de organizare (1948), Convenția privind aplicarea principiilor dreptului de organizare și negociere colectivă (1949), Convenția privind egalitatea de remunerare a mâinii de lucru masculine și a mâinii de lucru feminine pentru o muncă de valoare egală (1951), Convenția privind abolirea muncii forțate (1957), Convenția privind discriminarea în domeniul ocupării forței de muncă și exercitării profesiei (1958), Convenția privind vârsta minimă de încadrare în muncă (1973) sau Convenția privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor (1999) rămân la nivel de recomandare. Beneficiind de un mecanism de control de natură juridică, respectiv Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO), dispozițiile Convenției Europene a Drepturilor Omului pot fi implementate cu efecte juridice. Jurisprudența CtEDO a pus în evidență diverse tipuri de încălcări ale drepturilor omului în raporturile de muncă, precum încălcări ale dreptului la viață privată prin interceptarea convorbirilor telefonice sau urmărirea și accesarea corespondenței electronice (*Halford c. Regatului Unit*, 1997; *Bărbulescu c. României*, 2017), ale dreptului la respectarea legalității în cazul acuzației penale (privită ca noțiune autonomă) prin neaplicarea principiului legii mai favorabile în cazul unei interdicții pe viață privind exercitarea unei profesii (*Gouarré Patte c. Andorei*, 2016), ale dreptului la nediscriminare în combinație cu dreptul la libertatea religioasă prin refuzul recunoașterii calității de contabil autorizat (în ciuda promovării examenului impus) pentru motive ținând de afilierea religioasă (*Thlimmenos c. Greciei*, 2000) sau a libertății de exprimare (de informare asupra unor chestiuni de interes public) prin condamnarea pentru divulgarea unor interceptări telefonice ale unor convorbiri dintre jurnaliști și oameni

politici conținând elemente incriminatoare, convorbiri care constituiau probe clasificate (*Bucur și Toma c. României*, 2013).¹

În cadrul Uniunii Europene, acte internaționale cu forță juridică au urmărit în mod continuu protejarea drepturilor omului în relațiile de muncă, începând cu principiile tratate în

Tratatul de la Roma din anul 1957, de instituire a Comunității Economice Europene și până la drepturile consacrate în Carta comunitară a drepturilor sociale fundamentale adoptată în 1989 (Gheorghe, 2015, pp. 9-10) și cele menționate în Carta drepturilor fundamentale a uniunii europene (2012) și apoi mai multe directive. Curtea Europeană de Justiție, prin jurisprudența sa, a asigurat interpretarea dispozițiilor tratatelor și celorlalte acte europene, spre exemplu în chestiuni care vizau drepturi ale angajaților (Cauza C-518/15, *Matzak*, referitoare la timpul în care angajatul se află „la dispoziția” angajatorului; Cauza C-102/16, *Vaditrans*, referitoare la repausul săptămânal al transportatorilor; Cauza C-270/16, *Ruiz Conejero*, privind dreptul la concediu în cazul unei afecțiuni legate de o infirmitate; Cauza C-103/16, *J. Porras Guisado*, referitoare la drepturile femeilor însărcinate în cazul concedierilor colective) (European Employment Law Association (EELA), 2018).

3. DREPTURI ȘI SATISFACȚII PRIVIND TIMPUL DE MUNCĂ ȘI TIMPUL DE ODIHNĂ

Un document al Organizației Internaționale a Muncii prezintă importanța timpului de odihnă în relațiile de muncă. Ca prim beneficiu al unui timp de odihnă corect dimensionat este menționată starea de bine fizică și mentală, înaintea sănătății și securității în muncă ori a productivității crescute la locul de muncă. Această ordine în enumerarea consecințelor pozitive reliefează importanța alocată stării interioare de mulțumire. Reglementările internaționale vizează timpul de odihnă în cadrul programului de muncă normal, al muncii în condiții grele sau pe timpul nopții, apoi repausul zilnic pentru munca în schimburi prelungite, repausul săptămânal și concediile anuale (International Labour Organisation, n.d.). Timpul de muncă și timpul de odihnă fac obiectul mai multor convenții internaționale, precum Convențiile privind durata muncii în domeniul industrial (1919), comerț și birouri (1930), Convențiile privind repausul săptămânal în industrie (1921) comerț și birouri (1957), Convenția privind concediile cu plată (revizuită, 1970).

La nivel european, standardele privind timpul de muncă și timpul de odihnă sunt stabilite prin Directiva 3003/88/EC. Potrivit acestei directive, timpul mediu de muncă nu poate depăși 48 de ore săptămânal, media putând fi calculată raportat la o perioadă de 4, 6 sau 12 luni, în funcție de legislația națională. În condiții normale de muncă, pentru situațiile în care munca depășește 6 ore/zi, este obligatorie acordarea unei pauze în timpul programului de lucru; la fiecare 24 de ore, angajatul este îndreptățit la 11 ore de odihnă continuă; corespunzător fiecărei perioade de 7 zile, angajatul este îndreptățit la 24 de ore de odihnă care se adaugă celor 11 de repaus zilnic; angajatul are dreptul la minimum 4 săptămâni de concediu plătit. Directiva specifică faptul că dispozițiile sale se aplică tuturor

¹ Cauzele au fost selectate din fișa informativă *Work-related rights* publicată de Press Unit, noiembrie 2019, disponibilă pe https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Work_ENG.pdf, accesată la 20.01.2020.

domeniilor de activitate din mediul public sau privat în care munca se desfășoară în condiții normale.

Analize desfășurate la nivel european au pus în evidență faptul că predictibilitatea programului de muncă, flexibilitatea în organizarea programului și adaptarea programului de muncă la nevoile familiale ale angajatului conduc la un nivel mai redus al insatisfacțiilor în legătură cu munca (European Foundation for Living and Working Conditions, 2008).

În Uniunea Europeană a intrat în vigoare în anul 2019 Directiva privind echilibrul dintre viața personală și cea profesională (2019/1158/EU). În unele state europene, precum Belgia, Italia, Norvegia, legislația prevede posibilitatea prestării muncii „la cerere” (*on-call work*). Această modalitate de prestare a muncii presupune că angajatul este la dispoziția angajatorului o perioadă de timp în care se poate afla acasă, ori la serviciu, fără a presta efectiv munca pentru care este angajat, decât dacă se ivesc condițiile care fac necesară prestarea respectivei activități. Cel mai des asemenea reglementări privesc medicii, pompierii ori lucrătorii din domeniul hotelier și al alimentației publice. Curtea Europeană de Justiție a stabilit în mai multe hotărâri (C-303/98, *Simap*; C-151/02, *Jaeger*; cauzele reunite de la C-397/01 la C-403/01, *Pfeiffer și alții*) că timpul petrecut la sediul angajatorului în sistem *on-call* reprezintă timp de muncă. În România, un asemenea mod de muncă nu este prevăzut ori reglementat expres în legislația muncii.

Standardele mai sus menționate sunt ușor aplicabile în cazul în care activitatea în care constă munca angajatului se desfășoară la „locul de muncă”. Există însă situații în care activitățile care trebuie prestate conform contractului de muncă nu se desfășoară în totalitate la sediul/sediile angajatorului, ci și în alte locații sau chiar la domiciliu.

Cadrele didactice din învățământul superior se găsesc într-o asemenea situație. Atribuțiile pe care acești angajați trebuie să le îndeplinească pot fi grupate în activități didactice, cercetare științifică, activități extracuriculare cu studenții, activități administrative. Activitățile didactice de predare ori seminarii, lucrări practice, proiecte, presupun, în general, prezența cadrului didactic la sediul instituției angajatoare. Nu este însă o regulă absolută, activitățile de seminar, spre exemplu, putându-se desfășura și în instanțe, arhive, muzee ori alte locații unde dezbateră poate folosi anumite elemente care nu pot fi reproduse în sala de seminar. Alte activități didactice însă, cum sunt elaborarea de manuale, suporturi de curs ori alte materiale didactice pot necesita deplasări la biblioteci sau sunt realizate acasă, unde de regulă sunt întrunite mai multe condiții prielnice: liniștea, organizarea programului în acord cu nevoile vieții de familie, confortul necesar muncii, accesibilitatea la resursele necesare realizării sarcinilor. Același lucru este valabil pentru activitățile de cercetare, care presupun, pe lângă studiu și redactarea de lucrări științifice sau desfășurarea unor experimente științifice, deplasarea și participarea la simpozioane, conferințe sau alte întruniri profesionale. Activitățile de natură administrativă precum realizarea unor documente cerute în procesul de învățământ sau cele extracuriculare de îndrumare a studenților pot necesita prezența în instituția de învățământ sau nu. La nivel internațional, în convențiile referitoare la relațiile de muncă nu sunt specificate standarde deosebite privind munca în domeniul educației.

4. NORMAREA MUNCII, TIMPUL DE MUNCĂ ȘI DE ODIHNĂ AL CADRELOR DIDACTICE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR. REGLEMENTĂRI NAȚIONALE²

La nivel național, reglementările privind timpul de muncă și timpul de odihnă din Codul muncii sunt în acord cu legislația europeană. Timpul de muncă al adulților este reglementat la 40 de ore/săptămână (art. 112) și, prin excepție, poate fi prelungit la 48 de ore/săptămână incluzând și orele suplimentare, cu condiția ca media orelor de muncă, determinată pe o perioadă de referință de 4 luni calendaristice sau, în situații excepționale de 12 luni calendaristice atunci când există motive obiective legate de organizarea muncii, să nu depășească această valoare (art. 114). (Roș, 2019, pp. 71-73) Orele suplimentare pot fi prestate, în general, numai la cererea angajatorului și cu consimțământul angajatului. (Roș, 2017, pp. 200-201) Munca suplimentară se compensează prin ore libere plătite în următoarele 60 de zile calendaristice după efectuarea acesteia (art. 122 alin. 1) iar în cazul în care o asemenea compensare nu este posibilă în termenul prevăzut, munca suplimentară va fi plătită salariatului prin adăugarea unui spor la salariu corespunzător duratei acesteia, stabilit prin negociere, dar care nu poate fi mai mic de 75% din salariul de bază (art. 123 alin.2). Repausul săptămânal este de 48 de ore consecutive, de regulă sâmbăta și duminica. În cazul în care repausul în zilele de sâmbătă și duminică ar prejudicia interesul public sau desfășurarea normală a activității, repausul săptămânal poate fi acordat și în alte zile stabilite prin contractul colectiv de muncă aplicabil sau prin regulamentul intern, caz în care, din nou, salariații vor beneficia de un spor la salariu stabilit prin contractul colectiv de muncă sau, după caz, prin contractul individual de muncă. În situații de excepție zilele de repaus săptămânal sunt acordate cumulat, după o perioadă de activitate continuă ce nu poate depăși 14 zile calendaristice, cu autorizarea inspectoratului teritorial de muncă și cu acordul sindicatului sau, după caz, al reprezentanților salariaților, caz în care salariații sunt îndreptățiți la compensații ce nu pot fi mai mici de 150% din salariul de bază (art. 137 face referire la dublul compensațiilor stabilite potrivit art. 122 alin. 1). Salariații au dreptul la concediu anual plătit cu o durată minimă de 20 de zile lucrătoare.

Legislația privind învățământul superior conține câteva dispoziții specifice privind normarea muncii. În mod evident, creativitatea și creația intelectuală constituie o cerință esențială în cadrul atribuțiilor unui cadru didactic universitar cercetarea științifică fiind una dintre misiunile principale ale învățământului superior (Simon Cadez, et al., 2017, pp. 1455-1456), așa cum afirmă și art. 117 alin. (2) din Legea nr. 1/2011 a educației naționale.³ Creația intelectuală nu este însă un produs care să poată fi obținut în cantități egale/unitate de timp și nici în cadrul unui orar strict de muncă, fiind nevoie în prealabil și de o avansată documentare care face parte integrantă din timpul alocat cercetării. Ideile creatoare se conturează în cele mai neobișnuite circumstanțe și pentru o bună „productivitate” creatoare, fiecare persoană are cerințe specifice de mediu în care își desfășoară activitatea, program, număr de ore alocate continuu. Iregularitatea programului de muncă poate varia pentru un cadru didactic din învățământul superior și în funcție de activitatea pe care o desfășoară la un moment dat. Pe de altă parte, nevoia sistemului de învățământ de a se adapta cerințelor sociale, conduce la necesitatea unui program de activitate didactică

² Opiniile autoarelor sunt personale, nu reprezintă opinia Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” București.

³ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 18 din 31 martie 2011 din 10 ianuarie 2011.

uneori desfășurat până la ore târzii (chiar până la orele 21 sau 22 în cazul programelor de masterat) ori în zilele de repaus săptămânal (sâmbăta, duminica) în cazul programelor de învățământ la distanță sau cu frecvență redusă. Activitățile cu studenții se desfășoară pe parcursul semestrelor anului universitar, alte activități de suport al procesului didactic (spre exemplu ședințe de departament și consilii ale facultăților, elaborarea statelor de funcții și a planurilor de învățământ pentru viitorul an universitar, activități de promovare a instituțiilor de învățământ superior, întocmirea fișelor disciplinelor) se pot desfășura și în afara acestor perioade. Pe parcursul semestrelor universitare activitățile sunt supuse unui orar în care planificarea activităților diferă de la o zi la alta, existând și posibilitatea ca orele să fie dispuse modular.

Astfel, pentru a se verifica dacă angajatul, cadru didactic universitar desfășoară numărul de ore raportat la care este stabilit salariul de bază, dar în același timp, pentru ca angajatul să fie protejat împotriva tendințelor de a i se stabili sarcini a căror rezolvare ar depăși durata maximă de muncă săptămânală, sau care nu ar fi remunerate, este necesar a se stabili un sistem de norme și a se verifica respectarea compensațiilor stabilite de lege în cazul în care acordarea acestora se impune.

Potrivit dispozițiilor art. 287 alin. 1 din Legea nr. 1/2011 a educației naționale, în învățământul superior *norma universitară* poate fi norma didactică și norma de cercetare.⁴ Alineatul 22 al aceluiași articol corelează normarea muncii în învățământul superior cu dispozițiile Codului muncii, arătând că „Suma totală a orelor de muncă dintr-o normă didactică sau de cercetare, realizată prin cumularea ponderilor activităților prevăzute la alin. (1), este de 40 ore pe săptămână”.

Conform art. 287 alin. (4), „*Norma didactică* se stabilește conform planului de învățământ și se calculează ca normă medie săptămânală, indiferent de perioada semestrului universitar în care este efectuată. Norma medie săptămânală se stabilește prin împărțirea numărului de ore convenționale din fișa individuală a postului la numărul de săptămâni înscris în planul de învățământ pentru activitatea didactică de predare și de seminar din întregul an universitar.” În norma didactică pot fi cuprinse activități de predare, activități de seminar, lucrări practice și de laborator (ne vom referi în continuare la acestea doar ca activități de seminar, pentru a nu încărcă textul), îndrumare de proiecte de an; îndrumarea elaborării lucrărilor de licență; îndrumarea elaborării disertațiilor de master; îndrumarea elaborării tezelor de doctorat; alte activități didactice, practice și de cercetare științifică înscrise în planurile de învățământ; conducerea activităților didactico-artistice sau sportive; activități de evaluare; tutorat, consultații, îndrumarea cercurilor științifice studentești, a studenților în cadrul sistemului de credite transferabile; participarea la consilii și în comisii în interesul învățământului. În mod evident, după cum va rezulta și din analiza desfășurată în continuare, pe lângă activitățile didactice în norma didactică sunt cuprinse și activități de cercetare. Din formularea textului de lege nu este însă clar dacă enumerarea art. 287 alin. (2) este limitativă sau presupune că aceste activități „pot” fi cuprinse în norma didactică alături de alte activități de tip didactic. Aceasta pentru că există și alte activități legate de procesul didactic, chiar strâns legate de planurile de

⁴ Textul art. 287 alin. 1 nu folosește nici o conjuncție între cele două tipuri de norme, conjuncția „sau” fiind utilizată doar în alin. 22. Într-o opinie s-a arătat că în norma didactică, aferentă cadrelor didactice, intră și activitatea de cercetare, în timp ce norma de cercetare este aferentă cercetătorilor (Țiclea, 2014, p. 388).

învățământ, precum întocmirea și actualizarea fișelor și calendarelor disciplinelor, autoevaluare, întocmirea diferitelor rapoarte (precum raportul anual de cercetare) etc., activități de promovare a instituției de învățământ superior, sau conducerea unor activități extracuriculare altele de cât artistice sau sportive, precum activitățile de tip social, deplasări în scopul cunoașterii activităților unor instituții care întregesc perspectiva asupra pregătirii profesionale specializate, activități pentru orientarea în carieră a studenților etc. Apoi, nu este specificat care activități de evaluare vor fi normate, respectiv numai cele de la finalul semestrului sau și cele de pe parcursul semestrului (teste, proiecte, teme etc.), având în vedere că ele sunt asociate procesului de învățământ, sunt consumatoare de timp și rezultatele lor, în cele mai multe cazuri, sunt incluse în nota finală, precum și evaluările din cadrul examenelor de licență, disertație, doctorat.

Conform art. 288 alin. 1 „Activitățile didactice care excedează o normă didactică prevăzută la art. 287 sunt remunerate în regim de cumul sau plată cu ora.”

În mod evident, norma didactică, în care intră și activitatea de cercetare⁵, ar trebui să cuprindă toate activitățile realizate de cadrul didactic, suma acestor activități trebuind să se încadreze în cele 40 de ore/săptămână. În cazul în care cadrul didactic desfășoară și activități suplimentare totalul orelor de activitate nu poate depăși un maximum 48 de ore/săptămână, în conformitate cu Codul muncii.

O particularitate a învățământului superior o constituie normarea activităților din norma didactică prin ore convenționale. În cazul activităților de predare, prin această normare, se recunoaște faptul că nu orice oră de predare necesită același efort pentru pregătire și susținere, orele de curs presupunând un efort mai mare decât cele de seminar iar orele de predare la programele de master sau doctorat un efort mai mare decât cele de la programele de licență. Astfel, conform legii, o oră de seminar, lucrări practice ori laborator se normează cu o oră convențională, iar o oră de curs cu două ore convenționale la programele de licență, iar la programele de master și doctorat ora de curs reprezintă 2,5 ore convenționale, iar ora de seminar, lucrări practice ori laborator reprezintă 1,5 ore convenționale. Pentru orele predate integral în limbă străină există de asemenea o normare aparte, ora convențională multiplicându-se suplimentar cu un coeficient de 1,25. Celelalte activități didactice, prevăzute la alin. (2) lit. c) - j) din art. 287, se cuantifică și ele în ore convenționale, printr-o metodologie aprobată de senatul universitar în funcție de programul de studii, de profil și de specializare, astfel încât unei ore fizice de activități să îi corespundă minimum 0,5 ore convenționale.

Legea stabilește norma didactică minimă pentru fiecare grad didactic⁶ cu menționarea numărului minim de ore de predare pentru fiecare caz, arătând că senatul universitar poate stabili și norme mai mari, care însă să nu depășească 16 ore convenționale pe săptămână. Mențiunea expresă privind activitățile pe care le poate cuprinde norma asistentului universitar urmărește să nominalizeze activitățile pe care acesta are voie să le desfășoare și este obligat să le desfășoare. Rezultă că în postul de asistent universitar nu se vor putea regăsi normate activități de predare, de evaluare a studenților, îndrumarea lucrărilor de

⁵ Faptul că un cadru didactic desfășoară și activități de cercetare reiese și din textul art. 291 alin. 3 al Legii nr. 1/2011, care arată că personalul didactic și de cercetare este format din persoane care desfășoară activități didactice și/sau de cercetare.

⁶ Pentru profesor universitar 7 ore din care minimum 4 ore de predare, pentru conferențiar universitar 8 ore din care minimum 4 ore de predare, pentru lector/șef de lucrări 10 ore din care minimum 2 ore de predare și pentru asistent 11 ore.

disertație sau doctorat, tutorat, consultații, îndrumarea cercurilor științifice studențești. Analize comparative (Teichler, 2014, p. 72) au pus în evidență faptul că în statele europene gradele didactice superioare (profesori, conferențieri) afectează mai puține ore activităților didactice și mai multe ore cercetării, comparativ cu asistenții pentru care situația este inversă, astfel încât legislația noastră se aliniază acestei viziuni.

În situațiile în care o normă didactică minimă nu poate fi alcătuită, norma didactică poate fi completată cu activități de cercetare, cu condiția ca diminuarea normei didactice să fie de cel mult $\frac{1}{2}$ din norma respectivă; ora de cercetare este echivalentă cu 0,5 ore convenționale (art. 287 alin. 15). Prin urmare, în situații excepționale, un post în statul de funcții, aferent unei funcții didactice, poate fi alcătuit din minimum $\frac{1}{2}$ din valoarea unei norme didactice și ore convenționale de cercetare. Dispoziția privind completarea normei cu activități de cercetare este imperativă, soluția trebuind, în opinia noastră să fie adoptată și în raport cu norma stabilită de senatul universitar.

Normarea prin ore convenționale și norma minimă diferită (mai mică pentru profesorii universitari și progresiv mai mare pentru conferențieri universitari, lectori/șefi de lucrări și asistenți) precum și obligativitatea unui număr de ore de predare în normă potrivit gradului didactic, conduc la o încărcătură mai mică în ore fizice a cadrelor didactice care au o normă mai mică și care cuprinde ore de predare sau a celor care predau integral într-o limbă străină, numărul de ore fizice fiind și mai mic atunci când este vorba de ore de predare la programele de master sau doctorat, luându-se astfel în calcul gradul diferit de dificultate al activităților. Totodată va rezulta și un număr de ore afectate activității de cercetare diferențiat, ca rest din norma didactică din care au fost scăzute celelalte activități (activitățile didactice).

Potrivit dispozițiilor art. 286 alin. (3) în statul de funcții sunt înscrise, în ordine ierarhică, posturile didactice și de cercetare ocupate sau vacante, specificându-se funcțiile didactice și de cercetare corespunzătoare și numărul săptămânal de ore convenționale repartizate pe activități de predare, seminare, lucrări practice sau de laborator, îndrumare de proiecte, îndrumare a studenților și a studenților-doctoranzi, practică de specialitate, de cercetare și activități echivalente acestora, la disciplinele din planul de învățământ. În alin. (4) al aceluiași art. se mai arată că statele de funcții se întocmesc la nivelul departamentelor sau al școlilor doctorale, prin consultarea membrilor acestora, ca urmare a precizării sarcinilor didactice și de cercetare de către consiliul facultății.

Analizând dispozițiile legale din Legea nr. 1/2011 anterior menționate și pe cele care au legătură cu acestea, rezultă că reglementările nu sunt suficient de clare și conduc la modalități foarte diverse de normare în învățământul superior, putând fi trase următoarele concluzii:

1. Analizând dispozițiile art. 386 alin. (3) și alin. (4) raportat la cele ale art. 287 alin. (22) nu este clar dacă norma didactică este diferită de postul din statul de funcții. În opinia noastră, având în vedere că norma didactică este de 40 de ore /săptămână (art. 287 alin. 22), este evident că ea include activitățile din postul didactic unde sunt doar maximum 16 ore convenționale/săptămână, acestea din urmă fiind în majoritate ore de predare și seminarii, deci echivalând cu un număr mai mic de ore fizice.

Există o legătură între „norma didactică” și postul din statul de funcții. Dispozițiile art. 286 alin. 3, care menționează „activități de predare, seminare, lucrări practice sau de laborator, îndrumare de proiecte, îndrumare a studenților și a studenților-doctoranzi, practică de specialitate, de cercetare și activități echivalente acestora”, referirea la legătura

cu planurile de învățământ și exprimarea imperativă conduc la ideea că activitățile descrise în acest text sunt cele care *trebuie* să se regăsească în mod obligatoriu în „norma didactică” și respectiv posturile din statul de funcții. Este creată astfel legătura dintre „norma didactică” și „postul din statul de funcții” descris de art. 286 alin. 3. Celelalte activități enumerate în art. 287 alin. (2) pot fi incluse în postul din statul de funcții, sau nu. În cazul în care sunt incluse în statul de funcții, ele trebuie normate prin ore convenționale.

2. Raportând numărul orelor de activități descrise de art. 286 alin. (3), care trebuie să se regăsească în posturile din statul de funcții, la numărul cadrelor didactice și numărul maxim de ore dintr-un post didactic (adică 16 ore convenționale), se poate întâmpla ca să fie necesar ca asemenea activități să fie incluse în posturi vacante, caz în care ele vor trebui plătite în sistem de plata cu ora (sau cumul), fără a se depăși pentru un cadru didactic cele maximum 48 de ore/săptămână impuse de legislație. Alte activități descrise de art. 287 alin. (2) care nu sunt menționate de art. 286 alin. (3) sau care sunt în categoria activităților legate de procesul didactic, dar nu sunt menționate de art. 287 alin. (2) vor fi incluse în norma didactică unde, alături de activitățile de cercetare vor întregi norma didactică de 40 de ore/săptămână.

3. Corelația dintre art. 286 și art. 287 nu este foarte bună, având în vedere că activitățile descrise în art. 286 alin. 3 nu se suprapun exact cu cele descrise în art. 287 alin. 2. Nu este clar, spre exemplu, dacă „îndrumarea studenților” despre care vorbește art. 286 alin. 3 este corespunzătoare activităților de „îndrumarea elaborării lucrărilor de licență; îndrumarea elaborării disertațiilor de master; îndrumarea elaborării tezelor de doctorat” sau cu cele de „îndrumarea cercurilor științifice studențești, a studenților în cadrul sistemului de credite transferabile” menționate de art. 287 alin. 2. Identificarea este importantă pentru a determina care sunt activitățile care se vor include obligatoriu în posturile din statul de funcții.

4. Având în vedere lipsa consecvenței în exprimarea legiuitorului, unele universități includ în norma didactică și în statele de funcții ale cadrelor didactice, toate activitățile enumerate la alin. 2 al art. 287⁷, în timp ce alte universități numai activitățile de curs și seminar și îndrumarea proiectelor⁸, iar o a treia categorie de universități le includ pe cele obligatorii și doar câteva din celelalte, specificate ca „alte activități”⁹ sau stabilesc prin

⁷ În acest sens a se vedea *Procedură operațională privind întocmirea fișelor de post, desfășurarea și monitorizarea activităților didactice, cod UAB: SEAQ_PO_PBS_03*, din anul 2019 a Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Anexa nr. 2, http://senat.uab.ro/upload/112_2025_07_seaq_bps_03_procedura_fisa_de_post_site.pdf, accesat la 25.02.2020. La fel în *Fișa postului, anexă la contractul de muncă*, Universitatea de Vest din Timișoara, <https://www.uvt.ro/files/25de8cc3cb1537488cd0466905a1ed2b6e38b645/>, accesat la 25.02.2020.

⁸ Spre exemplu a se vedea *Procedura privind elaborarea statelor de funcții ale personalului didactic din departamentele Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”, P0 -04*, Anexa 1b, <https://www.ucdc.ro/ceac/proceduri/PO04--Procedura-privind-elaborarea-stator-de-functii-ale-personalului-didactic-din-cadrul-departamentelor-UCDC.pdf>, accesat la 25.02.2020.

⁹ Spre exemplu, facem trimitere la *Instrucțiuni privind întocmirea statelor de funcții ale personalului didactic și de cercetare*, Anexa 3, aprobate de Consiliul de administrație al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca în anul 2012, https://www.ubbcluj.ro/ro/infoubb/files/InfoUBB_2012-2/Instrucțiuni%20privind%20intocmirea%20%20statelor%20de%20functii%20ale%20personalului%20didactic%20si%20de%20cercetare%20nr.%2016.899%20din%2030.05.2012.pdf, accesat la 25.02.2020; la fel și *Metodologia privind întocmirea statelor de funcții ale personalului didactic din Academia de Studii Economice din București pentru anul universitar 2018-2019*, adoptată prin Hotărârea nr. 87/27.06.2018 a Senatului Academiei de Studii Economice București, Anexa

hotărâre a senatului diverse tipuri de norme posibile, unele „didactice și de cercetare” (norma aferentă funcției didactice fiind mai mică de 16 ore convenționale) dar și „norme didactice fără cercetare”, specificându-se că asemenea norme au un număr majorat de ore față de cele standard aprobate de senatul universitar pentru fiecare funcție didactică, fără a putea depăși 16 ore pe săptămână.¹⁰ În cazul celui de al doilea grup, sunt excluse activitățile de îndrumare a studenților (sigur, nu este clar care activități de îndrumare ar fi trebuit să fie incluse, după cum am arătat la punctul 3) care, conform art. 286 alin. 3, ar trebui să se regăsească în posturile din statele de funcții. În cazul celui de-al treilea grup flexibilitatea acordată de universități facultăților este maximă, fiecare putând include în „norma didactică”, dar și în statele de funcții, activitățile pe care le dorește. Se poate concluziona, raportat la situația a 2-a descrisă pentru al treilea grup de universități la care am făcut referire, că în viziunea acestora, în cazul în care prin hotărârea senatului se stabilește o normă didactică mai mare decât cea minimă prevăzută de lege, dar mai mică de 16 ore, activitatea de cercetare va exista în structura îndatoririlor cadrului didactic; în cazul în care norma didactică este stabilită de senat la 16 ore, atunci toate activitățile din fișa postului vor fi didactice.

5. Norma care rezultă din postul din statul de funcții este diferită de norma de muncă săptămânală de 40 de ore. Norma care rezultă din postul din statul de funcții este inclusă în norma de muncă săptămânală de 40 de ore. În cazul în care universitatea nu include toate activitățile didactice care pot fi cuprinse în norma didactică în postul funcției didactice, activitățile neincluse în statele de funcții vor fi înscrise în fișa postului, corespunzător pentru fiecare cadru didactic, alături de cele din postul funcției didactice și activitățile suport care nu sunt menționate de art. 287 alin. 2 ori art. 286 alin. 3, întregind cele 40 de ore pe săptămână aferente contractului de muncă al unui cadru didactic titular. Prin urmare, norma didactică nu se identifică cu postul din statul de funcții. Din dispozițiile alin. 22 rezultă că numărul de ore dintr-o normă didactică este de 40 de ore/săptămână, or, activitățile cuprinse în postul din statul de funcții necesită un număr mai mic de ore/săptămână.

6. Confuzia creată de dispozițiile legii conduce la o inegalitate între cadrele didactice din diferite universități. În cazul universităților care includ în norma didactică, respectiv în statul de funcții toate activitățile menționate la art. 287 alin. 2, aplicarea dispozițiilor art. 288 alin. 1 conduce la posibilitatea efectuării de ore suplimentare în regim de plată cu ora a unor activități strâns legate de activitățile de predare și de seminar prestate de cadrele didactice titulare, precum evaluarea studenților, tutorat, consultații, îndrumarea cercurilor științifice studentești, a studenților în cadrul sistemului de credite transferabile; participarea la consilii și în comisii în interesul învățământului, respectiv la plata acestor activități în plus față de quantumul salariului de bază aferent a 40 de ore/săptămână. În cazul universităților care includ în norma didactică doar activități de predare, seminarii, și îndrumarea proiectelor de an, toate activitățile didactice menționate în art. 287 alin. 2 lit. c) – j) vor fi efectuate în quantumul salariului de bază, fiind înscrise în fișa postului și

1, http://senat.ase.ro/Media/Default/Hotarari%20Senat/2018/20180627/Hot.%20nr.%2087.%20Sed.%20Senat%20din%2027.06.2018_Met.intoc.state%20functii%20pers.did..pdf, accesat la 25.02.2020.

¹⁰ *Instrucțiuni privind evidența cadrelor didactice și a activităților procesului de învățământ 2019-2020*, Universitatea „Politehnica” București, p. 3, <https://upb.ro/wp-content/uploads/2017/11/Instrucțiuni-privind-evidenta-cadrelor-didactice-1.pdf>, accesat 22.02.2020.

cuantificate în cele 40 de ore / săptămână aferente contractului de muncă pentru un cadru didactic titular.

În această din urmă situație, numărul de ore aferent activității de cercetare, componenta care întrește suma totală a orelor de muncă din norma universitară didactică (norma universitară fiind de 40 de ore pe săptămână), va fi diminuat, uneori substanțial, față de numărul de ore aferent activității de cercetare a unui cadru didactic dintr-o universitate care cuprinde toate activitățile menționate în art. 287 alin. 2 lit. a – j) în norma didactică. Aceasta înseamnă că cel care dorește să desfășoare o activitate de cercetare mai intensă o face „pe banii lui”, adică peste maximumul celor 40 de ore pe săptămână și fără a fi remunerat, având în vedere că legea prevede plata suplimentară doar pentru activitățile didactice. În această situație, cercetarea nu va putea fi inclusă de universitatea angajatoare în totalul rezultatelor științifice obținute, câtă vreme nu a integrat în norma de muncă activitatea de cercetare pentru respectivul angajat. Totodată, numărul de ore pentru activitatea de cercetare a unui profesor universitar va fi aproape egal cu cel al unui asistent universitar, sau poate chiar mai mic, având în vedere că asistentul universitar nu poate efectua activități didactice consumatoare de timp precum evaluarea studenților sau îndrumarea lucrărilor de licență, masterat sau doctorat. *In extremis*, se va putea ajunge la fișe ale posturilor care să cuprindă numai activități didactice, ca în cazul „normelor fără cercetare” mai sus menționate.

7. Potrivit art. 117 din Legea nr. 1/2011, „Misiunea învățământului superior este de a genera și de a transfera cunoaștere către societate prin: a) formare inițială și continuă la nivel universitar, în scopul dezvoltării personale, al inserției profesionale a individului și a satisfacerii nevoii de competență a mediului socioeconomic; b) cercetare științifică, dezvoltare, inovare și transfer tehnologic, prin creație individuală și colectivă, în domeniul științelor, al științelor ingineresti, al artelor, al literelor, prin asigurarea performanțelor și dezvoltării fizice și sportive, precum și valorificarea și diseminarea rezultatelor acestora.”, iar potrivit art. 193 alin. 4, universitățile se clasifică, potrivit unei ierarhizări la care legea face referire, dar care încă nu s-a realizat încă practic, în a) universități centrate pe educație; b) universități de educație și cercetare științifică sau universități de educație și creație artistică; c) universități de cercetare avansată și educație.

Este evident că în momentul punerii în practică a ierarhizării avute în vedere de legea educației, unul din criteriile de clasificare ar putea fi și numărul de ore de cercetare din norma didactică universitară, care, probabil, se va reflecta și în rezultatele globale ale universității privind rezultatele cercetării efectuate potrivit normelor cadrelor didactice. Universitățile care au în norma didactică din statul de funcții mai puține activități didactice și, corespunzător, mai puține ore de cercetare în completarea celor 40 de ore/săptămână acoperite de salariul de bază al cadrelor didactice vor fi mai aproape de clasa universităților centrate pe educație.

8. Dispozițiile art. 288 alin. (2), privind plata în regim de plata cu ora sau prin cumul a orelor care exced o normă didactică, respectiv norma didactică de bază sunt imperative (Băncilă, 2011, pp. 5-6). S-a exprimat în literatura de specialitate opinia potrivit căreia este posibil ca personalul didactic să efectueze activități didactice neremunerate (în condițiile existenței la acel moment în Legea nr. 1/2011 a interdicției de a presta mai mult de o normă didactică minimă peste norma de bază, dispoziție astăzi abrogată).¹¹ O asemenea opinie ar

¹¹ Opiniile sunt menționate și criticate în (Băncilă, 2011, p. 5).

fi în contradicție atât cu dispozițiile Codului muncii art. 39 alin. 1 lit. a), care consacră dreptul la salariu pentru munca depusă, cât și cu dispozițiile art. 42 alin. 1 din Constituție care interzic munca forțată în acord cu art. 4 al Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Unele din activitățile didactice care nu sunt cuprinse în postul din statul de funcții, așa cum am arătat anterior, sunt evidențiate în fișa postului, fiind acoperite prin salariul de bază al cadrului didactic. Apare ca evident însă faptul că va trebui să fie respectat totalul numărului de ore de muncă anual. În fișa postului vor trebui cuprinse și normate toate activitățile cadrului didactic, de la pregătirea cursurilor și seminariilor, redactarea fișelor și calendarelor disciplinei, participarea la ședințele de departament și consiliu, participarea în comisii de licență, disertație, admitere, participarea la promovarea facultății, coordonarea activităților artistice și sportive, orele de consultații etc. Art. 287 alin. 2 lit. h) menționează activitățile de evaluare fără a face distincție după cum este vorba de lucrări de control ca forme de verificare pe parcursul semestrului sau examene, astfel că timpul afectat acestor evaluări va trebui normat și cuprins în fișa postului. Potrivit normelor generale care reglementează raporturile de muncă și în acord cu art. 287 alin. 22 și art. 288 alin. 1, în cazul în care toate aceste activități depășesc cele 40 de ore pe săptămână, ele vor trebui remunerate separat. Pe de altă parte, evaluarea activității fiecărui cadru didactic va trebui să țină cont de numărul concret de ore stabilite pentru fiecare tip de activitate, pentru fiecare cadru didactic. Nu va fi admisibil să se stabilească un model uniform de punctaj pentru toate situațiile, în condițiile în care, spre exemplu, unele cadre didactice pot avea în normă 600 de ore destinate cercetării iar altele doar 300 de ore sau chiar mai puțin.

În ce privește munca suplimentară, dispozițiile Codului muncii privind compensarea orelor suplimentare cu ore libere plătite nu pot fi aplicate în învățământul superior, Legea nr. 1/2011 constituind lege specială în materie. Acest din urmă act normativ reglementează activitatea cadrelor didactice din învățământul universitar astfel încât, în afara perioadelor de concediu anual, care poate fi acordat numai în perioada vacanțelor universitare (art. 304 alin. 13 lit.a)), a sfârșitului de săptămână și a zilelor de sărbătoare legală, restul zilelor sunt normate ca zile lucrătoare. Eventuala clauză în contractele de muncă potrivit căreia orele suplimentare se compensează cu ore libere plătite este deci abuzivă și va trebui considerată ca fiind nulă. Subliniem că angajatul nu poate renunța la drepturile cu scop de protecție ale Codului muncii. Din acest considerent, este obligatorie acordarea sporului de minimum de 75% prevăzut de art. 122 Codul muncii la salariul corespunzător orelor suplimentare. În absența compensării cu ore libere plătite, orele suplimentare trebuie plătite într-o modalitate nediscriminatorie în raport cu alți angajați pentru care compensarea orelor suplimentare cu ore libere plătite nu este posibilă. Totodată, valoarea de bază a unei ore suplimentare nu poate fi mai mică decât cea a unei ore prestate în contul salariului de bază.

Cu privire la numărul maxim de ore de activitate didactică, formate din numărul de ore din norma didactică și ore suplimentare, s-a ridicat în practică întrebarea dacă este posibilă aplicarea unei îngrădiri. Prin Decizia nr. 30/1998[25] Curtea Constituțională a României a soluționat excepția de neconstituționalitate a art. 93 alin. (4) din Legea nr. 128/1997, text de lege care limita activitatea didactică la 2 norme, arătând că „Dreptul la muncă nu poate fi îngrădit. Alegerea profesiei și alegerea locului de muncă sunt libere” și în același sens sunt și dispozițiile art. 6 pct. 1 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, ratificat de România prin Decretul nr. 212/1974, potrivit căruia "... dreptul la muncă cuprinde dreptul pe care îl are orice persoană de a obține posibilitatea să-și câștige existența printr-o muncă liber-aleasă sau acceptată", iar statele au obligația

garantării acestui drept. Prin urmare, dispozițiile art. 93 alin. (4) din Legea nr. 128/1997, limitând activitatea cadrelor didactice la cel mult două norme, contravin dispozițiilor constituționale citate” (Băncilă, 2011, p. 13). În standardele Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS) se menționează că „în vederea asigurării calității prestației didactice și de cercetare științifică, se recomandă ca numărul de norme didactice acoperite de un cadru didactic cu norma de bază, din toate statele de funcționari (IF și ID), să fie de maximum 3 (la cele 2 norme în regim plata cu ora încărcarea fiind minimă, conform postului didactic).”¹² Această recomandare ar presupune ca numărul maxim de ore convenționale care pot fi susținute de un cadru didactic în norma de bază și la plata cu ora să fie de 38 (16 ore în norma de bază și două norme minime de câte 11 ore), pentru asistent, gradul didactic cu cea mai mare normă didactică. Pentru celelalte grade, calculul se face în funcție de norma de bază stabilită de senatul universitar și norma minimă legală pentru gradul didactic respectiv. Raportat la concluziile deciziei Curții Constituționale, apare ca evident faptul că aceasta este doar o recomandare, așa cum de altfel menționează explicit și standardul la care am făcut referire.

Norma universitară didactică, incluzând și activități de cercetare, trebuie să respecte maximul de 40 de ore săptămânal calculate ca o medie pe durata a 12 luni. Dacă sunt desfășurate și activități suplimentare (în regim de cumul sau plata cu ora) nu pot fi depășite 48 de ore săptămânal calculate ca o medie tot pe durata a 12 luni. Calculul va trebui să țină cont de concediul de odihnă și celelalte zile libere potrivit legii.

Trebuie menționat aici că, potrivit art. 287 alin. 4, norma didactică se raportează doar la numărul de săptămâni de activitate didactică înscris în planul de învățământ. În realitate, numărul de ore din postul din statul de funcții este cel care se raportează la numărul de săptămâni de activitate didactică înscris în planul de învățământ. Norma didactică, de 40 de ore săptămânal, care include și activitatea de cercetare, se raportează la perioada de 12 luni.

Analize statistice efectuate în mai multe state europene au pus în evidență faptul că în general în învățământul superior norma săptămânală de muncă depășește 40 de ore/săptămână (Teichler, 2014, p. 71). În mod firesc, statistica s-a raportat la o medie pe durata întregului an universitar, respectiv 12 luni. Un asemenea mod de calcul satisface cerințele Codului muncii, având în vedere chestiunile specifice organizării muncii în învățământul superior, în care, pe parcursul a 12 luni sunt perioade în care programul este foarte diferit, respectiv săptămânile în care se desfășoară cursuri și seminarii, săptămâni în care se desfășoară practica studenților, cele afectate examenelor, vacanțe.

O altă particularitate privind normarea muncii se manifestă în legătură cu programele de învățământ ID/IFR (învățământ la distanță/învățământ cu frecvență redusă). Dispoziții privind normarea muncii pentru activități desfășurate în cadrul acestor programe se regăsesc în Regulamentul-cadru privind organizarea, desfășurarea și normarea activităților didactice la formele de învățământ la distanță și cu frecvență redusă la nivelul învățământului superior aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului nr. 6251/2012.¹³ Potrivit acestui act normativ, activitățile didactice

¹² Spre exemplu, în *Standarde specifice privind evaluarea externă a calității academice a programelor de studii din domeniile de licență și master aferente Comisiei de specialitate nr. 3 Științe Juridice*, p. 5, disponibil pe https://www.aracis.ro/wp-content/uploads/2019/07/29012018_Standarde_C3_-_Stiinte_Juridice_-_Varianta_finala.pdf, accesat la 01.03.2020.

¹³ Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 831 din 11 decembrie 2011.

specifice formelor ID sau IFR se normează în state de funcții distincte de cele de la IF, conform legislației în vigoare. Legislația nu precizează dacă activitățile desfășurate în cadrul acestor forme de învățământ pot fi incluse în numărul de ore pentru care, conform contractului de muncă, se stabilește salariul de bază, sau nu. Nici Standarde specifice privind evaluarea externă a calității programelor de studii Universitare de licență și programelor de studii universitare de Master la forma de învățământ la distanță (ID) și la forma de Învățământ cu frecvență redusă (IFR) ale ARACIS în vigoare¹⁴ nu fac vreo precizare în acest sens. Cu toate acestea, în normele interne ale instituțiilor de învățământ superior se specifică faptul că statul de funcții pentru aceste forme de învățământ este format din posturi vacante, de regulă de lectori și asistent, având în vedere că la aceste forme de învățământ sunt susținute în regim „față în față” preponderent activități de seminar. O altă explicație poate fi legată de planificarea acestor activități cu precădere sâmbăta și duminica, zile care, de regulă, sunt consacrate celor 48 de ore compacte de repaus săptămânal.¹⁵ În aceste situații, având în vedere că, așa cum arătam anterior, potrivit normării muncii conform Legii nr. 1/2011, nu poate fi acordat repausul săptămânal compact de 48 de ore în următoarele 14 zile, trebuie să fie incidente dispozițiile Codului muncii privind compensarea în bani, pentru aceleași motive ca și în cazul orelor suplimentare. În cazul orelor prestate în regim de plată cu ora sâmbăta și duminica va trebui aplicat sporul minim de 150% la salariul convenit muncii suplimentare prevăzut de art. 137 alin. (5) raportat la art. 123 alin. (2). Unele regulamente universitare stipulează faptul că pentru acoperirea orelor la formele de învățământ la programele ID și IFR se va apela cu prioritate la cadrele didactice titulare ale instituției de învățământ superior, fiind însă necesar acordul acestora conform Codului muncii.¹⁶

În conformitate cu dispozițiile Regulamentului aprobat prin Ordinul nr. 6251/2012, normarea activităților didactice specifice formei IFR - activități de seminar, lucrări practice și de laborator, îndrumare de proiecte etc. - se face la fel ca la forma IF, pe baza numărului de ore prevăzute în planurile de învățământ (art. 19). Prin urmare, normarea se va face pe baza statutului de funcții, realizat la rândul lui în baza planului de învățământ și cu luarea în considerare a numărului formațiunilor de studenți rezultat în conformitate cu dispozițiile legii (maximum 30 studenți/cursanți într-o grupă, potrivit art. 11)¹⁷.

¹⁴ Standardele sunt disponibile pe site-ul Agenției la https://www.aracis.ro/wp-content/uploads/2019/07/13._Standarde_ARACIS_Comisia_13_ID-IFR_-_2017.pdf, accesat la 27.02.2020.

¹⁵ A se vedea spre exemplu orarul programului „Limbi moderne în afaceri” al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, pentru anul universitar 2019-2020, semestrul II, disponibil pe <https://econ.ubbcluj.ro/documente/2020/orareid/DLMCA%20orar.%20limbi%20moderne%20idfr%20sem%20II%20-2019-2020.pdf>, accesat la 18.02.2020. De asemenea, orarul programului „Autovehiculul și mediul” al Universității Transilvania din Brașov disponibil pe <https://mecanica.unitbv.ro/studenti/consult%C4%83-orarul.html>, accesat la 18.02.2020.

¹⁶ A se vedea Spre exemplu, *Regulamentul de funcționare al centrului de formare continuă, învățământ la distanță și cu frecvență redusă (FCIDFR)* al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, art. 17 completat prin Hotărârea Senatului nr. 218/SEN/06.07.2012, disponibilă pe https://senat.ubbcluj.ro/wp-content/uploads/2013/07/Hot%C4%83r%C3%A2re_218_Regulament_FCIDFR_2_iulie_2012+-anex%C4%83.pdf, accesată la 01.03.2020.

¹⁷ A se vedea spre exemplu *Regulamentul privind organizarea, desfășurarea și normarea activităților didactice la formele de învățământ la distanță și cu frecvență redusă la nivelul Universității de Vest din Timișoara*, aprobat prin Hotărârea Senatului nr. HS 100 din 28.11.2019, în care „La forma de învățământ cu frecvență redusă (IFR), activitățile de seminar față în față (SF) realizate se normează pe baza numărului de ore prevăzute în planurile de învățământ ale programelor de studii (PÎ), pentru fiecare disciplină, conform

Proiectarea și realizarea de resurse de învățământ specifice ID, în format tipărit sau digital, se normează cu 120-140 de ore pe curs (art. 20) la un tarif stabilit prin hotărâre a senatului universității la propunerea departamentului/centrului ID/IFR (probabil în funcție de numărul de săptămâni/semestru, corespunzând numărului de unități de învățare din resursă, respectiv 12 săptămâni pentru anii terminali și 14 săptămâni pentru ceilalți ani de studiu). Pentru actualizarea resurselor de învățământ existente numărul de ore normale este proporțional cu ponderea de actualizare (art. 20). Stabilirea numărului de ore pentru actualizare poate fi făcută în sistem forfetar ori concret, în funcție de proporția reală de actualizare pentru fiecare resursă în parte. Prin urmare, activitățile de curs sunt normale obligatorii și pentru formele de învățământ ID/IFR, însă, având în vedere specificul acestor forme de învățământ și obligativitatea întocmirii resurselor specifice de învățământ, normarea acestor activități se face raportat la aceste resurse.

Pentru unele din activitățile didactice Ordinul nr. 6251/2012 conține prevederi exprese de normare. Pentru forma de învățământ ID: a) AT¹⁸ față în față se normează la fel ca la forma IF (învățământ cu frecvență) pe baza numărului de ore prevăzute în planurile de învățământ de la forma ID; b) AT la distanță, de suport al studenților/cursanților și de TC¹⁹ la fiecare disciplină se normează cu 1-3 ore/grupă/săptămână; c) configurarea și administrarea datelor pe platforma eLearning se normează câte 2-4 ore/grupă/semestru (art. 18). Normarea activităților didactice specifice formei IFR - activități de seminar, lucrări practice și de laborator, îndrumare de proiecte etc. - se face la fel ca la forma IF, pe baza numărului de ore prevăzute în planurile de învățământ (art. 19). Toate activitățile menționate de art. 18, art. 19 și art. 20 fiind obligatorii și normale prin ore convenționale, corespunzând cu planurile de învățământ ale formelor de învățământ ID/IFR (art. 8), este evident că ele trebuie să se regăsească în structura posturilor din statele de funcții ID/IFR. Pentru resursele ID/IFR normarea în statele de funcții ale cadrelor didactice se va face conform art. 20 (maximum 140-120 de ore pe semestru, respectiv maximum 10 ore pe săptămână). Orelle normale pentru elaborarea resurselor specifice ID vor fi cuprinse în posturile de lector, posturile de asistent putând fi alcătuite doar din celelalte tipuri de activități didactice specifice formelor de învățământ ID/IFR. Cuprinderea în mod obligatoriu a acestor activități în posturile didactice se încadrează în dispozițiile art. 286 alin. 3 și 287 alin. 2, ele suplinind activitățile de curs.

În cazul în care un asistent universitar asigură integral pentru un an de studiu activitatea de seminar aferentă unei discipline din planul de învățământ, în statele de funcții vor trebui cuprinse orele aferente elaborării sau actualizării resurselor ID într-un post de lector, ele revenind cadrului didactic titular al disciplinei la forma de învățământ cu frecvență.²⁰

formulei: $\text{Număr de ore convenționale SF/semestru} = \text{număr de ore din } P \times \text{număr de grupe}$ (art. 34), disponibil pe <https://www.uvt.ro/files/5bcab633c125b882e3cdf307bdfd0fe2eb52bbde/>, accesat la 20.02.2020.

¹⁸ Activități de tutorat.

¹⁹ Activități de evaluare pe parcurs.

²⁰ Spre exemplu, în *Manualul Calitatii, Departamentul ID/IFR*, vol. III, al Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” București, disponibil pe <https://www.ucdc.ro/calitate/manualul-calitatii-IFR.pdf>, accesat la 01.03.2020, se arată că este „Coordonator/Titular de disciplină - cadrul didactic (profesor universitar, conferențiar universitar sau lector universitar doctor) coordonator/titular de disciplină, care elaborează fișa disciplinei și coordonează elaborarea materialelor didactice specifice IFR, având obligativitatea asigurării acestora (p. 19). Apoi, în *Regulamentul privind organizarea și funcționarea departamentului pentru învățământ la distanță și învățământ cu frecvență redusă (ID/IFR) RS - 05*, disponibil pe <https://www.ucdc.ro/ceac/regulamente/regulamente-structuri-de-conducere-si->

Aceluiași cadru didactic titular de disciplină îi va reveni obligația evaluării studenților, care va fi muncă suplimentară de vreme ce este aferentă unui post vacant în statul de funcții.

Pentru alte activități, care de asemenea se desfășoară în mod obligatoriu, senatul universității poate stabili regulile de normare, activitățile putând să se regăsească în posturile didactice din statele de funcții ID/IFR, fiind dintre cele asociate activităților din planurile de învățământ. Spre exemplu, în unele norme interne²¹, sunt normate:

- „elaborarea, înainte de începutul fiecărui an universitar, a fișei disciplinei și a calendarului disciplinei, conform cerințelor specifice ID/IFR: *Număr de ore convenționale/semestru: 2*”;

- realizarea/actualizarea, înainte de începerea fiecărui semestru, pe platforma de e-Learning, a paginii de curs a disciplinei, conform cerințelor specifice ID/IFR: *Număr de ore convenționale/semestru = 30 x (SI/disciplină) / (SI (studiu individual) max./semestru)*;²²

- consilierea studenților pe parcursul procesului de învățare. Normarea se efectuează prin estimarea faptului că studenții vor interacționa cu cadrele didactice, după următorul grad de interacțiune: • studenții anului I în proporție de 40%; • studenții anului al II-lea, semestrul I, în proporție de 70%; • studenții anului al II-lea, semestrul al II-lea, în proporție de 80%; • studenții anului al III-lea și al IV-lea în proporție de 90%: *Număr de ore convenționale/semestru = număr de studenți x grad interacțiune al studenților / 3*;²³

- evaluarea lucrărilor de verificare și oferirea de feedback studenților cu privire la modul de realizare a lucrărilor respective (3 studenți/oră). Normarea se realizează estimând că studenții vor interacționa cu cadrele didactice, astfel: • studenții anului I în proporție de 60%; • studenții anului al II-lea, semestrul I, în proporție de 80%; • studenții anului al II-lea, semestrul al II-lea, în proporție de 85%; • studenții anului al III-lea și al IV-lea, în proporție de 90%: *Număr de ore convenționale/semestru = număr de studenți x grad interacțiune al studenților / 3*;²⁴

---

administrative/rs05%20regulament%20privind%20organizarea%20si%20functionarea%20didifr.pdf, accesat la 01.03.2020, se arată că „Evaluarea studiilor efectuate în cadrul Departamentului ID/IFR la Universitate se face prin procedeele utilizate la formele de IF (examen, test, probă de verificare, evaluare pe parcursul semestrului) (art. 12) și că „Personalul didactic implicat în activitățile IFR și ID din UCDC este format din coordonatori ai programelor de studii, *coordonatori de disciplină și personal didactic aferent activităților didactice de seminar*, lucrări practice sau de laborator, îndrumare de proiect, practică de specialitate, alte activități aplicative asistate și tutori” (art. 63). Din coroborarea acestor texte normative rezultă cu evidență că asistentul universitar va presta orele de seminar, lucrări practice, laborator, proiect iar coordonatorul/titularul de disciplină va realiza resursa ID și va desfășura activitatea de evaluare a studenților, așa cum se întâmplă și la forma de învățământ cu frecvență.

²¹ A se vedea spre exemplu *Regulamentul privind organizarea, desfășurarea și normarea activităților didactice la formele de învățământ la distanță și cu frecvență redusă la nivelul Universității de Vest din Timișoara*, aprobat prin Hotărârea Senatului nr. HS 100 din 28.11.2019, anterior menționat.

²² Spre exemplu, în cazul în care pentru o disciplină sunt prevăzute în planul de învățământ 28 de ore de studiu individual, iar numărul total maxim de ore de studiu individual pe semestru în planul de învățământ este 168, se vor norma pentru această activitate 5 ore pe semestru. Exemplul este calculat pe baza Planului de învățământ pentru promoția 2019-2023 la forma de învățământ IFR, al Facultății de Drept Cluj-Napoca din Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București, disponibil pe http://www.dimitriecantemir.ro/wp-content/uploads/plan_IFR.pdf, accesat la 15.10.2020. Este o modalitate forfetară de stabilire a orelor normate pentru actualizarea resurselor ID.

²³ Spre exemplu, pentru un număr de 150 de studenți în anul I, se vor norma pentru această activitate 20 de ore.

²⁴ Spre exemplu, pentru un număr de 150 de studenți în anul I, se vor norma pentru această activitate 30 de ore/semestru.

- evaluarea studenților la finalul semestrului, în sesiunile de examene (3 studenți/oră).
*Număr de ore convenționale/semestru = număr de studenți evaluați / 3.*²⁵

Regulamentul din care am extras aceste exemple, cu titlu de bune practici, mai menționează că numărul de ore aferente activităților de consiliere, evaluarea lucrărilor de verificare și evaluarea la finalul semestrului nu poate depăși, cumulativ, echivalentul a 2 ore/grupă/săptămână pentru un interval de un semestru, ceea ce pentru un număr de 3 grupe, spre exemplu, reprezintă 84 de ore, cifră care, desigur, va fluctua în funcție de numărul de grupe rezultat conform statului de funcții, cu respectarea numărului maxim de studenți într-o grupă. Opinăm că această limitare dovedește faptul că este vorba de o evaluare de tip forfetar, care presupune că nu toți studenții vor fi prezenți la testările pe parcursul semestrului sau la examen (așa cum s-a procedat în același act normativ intern și pentru cuantificarea orelor de consiliere), pentru ca numărul de ore convenționale să poată fi determinat de la bun început în structura statelor de funcții. Este de remarcat faptul că evaluarea studenților, pe parcurs ori la examinarea finală, este cuantificată în timp raportat la numărul de studenți, adică nr. de studenți/oră, o normare corectă, apreciem noi, având în vedere timpul mediu necesar corectării unei lucrări în cazul examenului scris sau ascultării unui student în cazul examenului oral. Apoi, acest sistem de normare conduce și la o remunerație corectă, remunerația acordată pentru evaluarea unui student trebuind raportată la timpul consumat. Alte activități didactice normate prin norme interne universitare la formele de învățământ ID/IFR sunt îndrumarea lucrărilor de licență/disertație, evaluarea în cadrul concursurilor de admitere, evaluare în cadrul examenelor de finalizare a studiilor, elaborarea tematicii și bibliografiei pentru examenul de finalizare a studiilor, supraveghere la examenul scris, corectarea lucrărilor în comisiile de contestații, îndrumarea cercurilor științifice studentești, activități de promovare a facultății.²⁶ Apreciem că orice activități suport de natură extracurriculară realizate cu studenții vor fi cuprinse în ceea ce Legea nr. 1/2011 denumește „conducerea activităților didactico-artistice sau sportive”.

Desigur, toate orele normate aferente unui post din statul de funcții vor trebui plătite, potrivit regulilor comentate anterior. Deși Legea nr. 1/2011 prevede posibilitatea plății orelor suplimentare în regim de cumul sau plata cu ora, în universitățile de stat, din rațiuni bugetare, regimul este doar cel de plată cu ora. În universitățile private, regulamentele prevăd și posibilitățile cumulului în unele situații.²⁷ Pentru cadrele didactice titulare, se va încheia un act adițional la contractul de muncă, potrivit configurației anuale a statelor de funcții, în care numărul de ore normate va include toate activitățile didactice cuprinse în structura posturilor din statul de funcții, așa cum arătam înainte. Fiind vorba de o activitate

²⁵ Spre exemplu, pentru examinarea unui număr de 120 de studenți, se vor norma pentru această activitate un număr de 40 de ore/ semestru.

²⁶ A se vedea spre exemplu *Metodologia pentru stabilirea sarcinilor didactice și de cercetare științifică în Academia forțelor aeriene „Henri Coandă” din anul 2019*, [http://www.afahc.ro/ro/facultate/documente/Metodologia %20 de%20stabilire% 20a%20 sarcinilor%20didactice%20si%20de%20cercetare%20 stiintifica.pdf](http://www.afahc.ro/ro/facultate/documente/Metodologia%20de%20stabilire%20a%20sarcinilor%20didactice%20si%20de%20cercetare%20stiintifica.pdf), accesat la 01.03.2020.

²⁷ Spre exemplu, în *Regulamentul intern al Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” București*, art. 7 alin. 2 se prevede că „Dispozițiile prezentului Regulament se aplică deopotrivă și persoanelor din afara Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”, care își desfășoară activitatea ca angajați în cadrul acesteia, pe o perioadă limitată de timp (cadrele didactice asociate prin cumul și plata cu ora)”, disponibil pe <https://www.ucdc.ro/ceac/regulamente/regulamente-activitati-interne/ra%2001%20regulament%20intern.pdf>, accesat la 01.03.2020.

de sine stătătoare desfășurată în temeiul unui contract individual de muncă, având caracter de continuitate pe durata întregului an universitar (reamintim că normarea se face raportat la numărul total de săptămâni din planul de învățământ) și nu de un spor, se impune introducerea tuturor elementelor obligatorii cerute de lege în sistemul Revisal, potrivit dispozițiilor art. 3 lit. f) și h) din HG nr. 905/2017. Pentru cadrele didactice asociate se va încheia un contract de muncă, fapt care întărește caracterul de continuitate al activităților prestate în regim de plata cu ora al oricărui cadru didactic și susține încheierea actului adițional la contractul de muncă pentru cadrele didactice titulare. Pentru învățământul preuniversitar Ministerul Educației Naționale a emis Normele metodologice din 30 august 2018 privind salarizarea prin plata cu ora pentru personalul didactic de predare, de conducere, de îndrumare și control, precum și pentru cadrele didactice metodiste din unitățile de învățământ preuniversitar de stat și unitățile conexe,²⁸ în care la art. 3 se arată în alin. 1 că „Posturile didactice de predare/Catedrele vacante rămase după încadrarea cadrelor didactice pot fi ocupate în sistem de plată cu ora, încheindu-se contract individual de muncă pe durată determinată, separat de cel încheiat pentru funcția de bază” iar în alin. 2 că „Toate contractele individuale de muncă în regim de plata cu ora trebuie înregistrate în Registrul general de evidență a salariaților înainte de prima zi de activitate.” Susținerile privind necesitatea încheierii actului adițional la contractul de muncă sunt astfel validate prin dispozițiile normelor pentru învățământul preuniversitar. În opinia noastră, plata cu ora nu poate avea o semnificație diferită în cuprinsul Legii nr. 1/2011 după cum se referă la învățământul preuniversitar ori universitar. În acest mod se realizează și protecția angajaților cadre didactice. Actele adiționale vor fi încheiate potrivit orelor evidențiate în statele de funcții și fișele posturilor care vor cuprinde activitățile didactice care nu se regăsesc în statul de funcții. În practica judiciară s-a arătat că, sub imperiul Legii nr. 263/2010, veniturile brute realizate la „plata cu ora” nu pot fi asimilate unui salariu, în lipsa contractului individual de muncă (se subînțelege din contextul dedus judecății faptul că referirea se face la un act adițional), singur principiul contributivității nefiind un argument suficient pentru ca veniturile astfel realizate să fie luate în calcul la stabilirea cuantumului pensiei.²⁹ Așadar, încheierea actului adițional este o măsură de protecție a angajatului. Asumarea orelor suplimentare pe durata întregului an este o înțelegere contractuală iar contractul de muncă trebuie să îmbrace obligatoriu forma scrisă, potrivit art. 16 alin. 1 din Codul muncii.³⁰

În ce privește verificarea efectuării *numărului de ore de cercetare*, aceasta poate fi făcută în diverse moduri, care se vor raporta la rezultate precum publicarea de cărți, capitole de cărți, studii și articole, recenzia unor materiale științifice, coordonarea unor

²⁸ Publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 770 din 6 septembrie 2018.

²⁹ Curtea de Apel Cluj, secția a III-a de contencios administrativ și fiscal, sentința civilă nr. 51/2016, www.idrept.ro. În sens contrar, sub imperiul legii nr. 19/2000, a se vedea Curtea de Apel Pitești, secția civilă, pentru cauze cu minori și de familie precum și pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, decizia nr. 1649/R-CA/2010. www.idrept.ro.

³⁰ Înalta Curte de Casație și Justiția a decis prin Decizia nr. 37/2016, hotărâre preliminară, că: “În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 16 alin. (1) și art. 57 alin. (5) și (6) din Codul muncii, combinat cu art. 211 lit. b) din Legea nr. 62/2011, art. 35 din Codul de procedură civilă și art. 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului, în ipoteza neîndeplinirii de către părți a obligației de încheiere a contractului individual de muncă în formă scrisă, persoana fizică care a prestat muncă pentru și sub autoritatea celeilalte părți are deschisă calea acțiunii în constatarea raportului de muncă și a efectelor acestuia și în situația în care respectivul raport de muncă a încetat anterior sesizării instanței”.

studenți la manifestările științifice studentești, activități în cadrul colectivelor de redacție ale unor reviste științifice. Având în vedere că, așa cum arătam anterior, activitatea de cercetare științifică nu poate fi realizată cu aceeași intensitate în fiecare zi și că drumul până la finalizarea cercetării și publicarea efectivă a rezultatelor cercetării poate fi lung, apreciem că sunt corecte acele sisteme care evaluează activitatea de cercetare anual, printr-un sistem care ia în considerare o perioadă de mai mulți ani consecutivi, cu stabilirea unui punctaj acordat fiecărui tip de rezultat sau activitate editorială în funcție de importanța editurii, a publicației periodice, a publicației științifice în a cărei comitet editorial este membru cadrul didactic, fiind stabilit un punctaj minim pentru fiecare grad didactic.³¹ Punctajul va trebui armonizat și cu numărul orelor de cercetare din norma didactică rezultat din fișa postului, pentru fiecare cadru didactic. La stabilirea punctajelor ar trebui avut în vedere și specificul domeniului de studii, în principal dacă este un domeniu cu importanță preponderentă la nivel național sau dacă în domeniu există un număr semnificativ de publicații cotate ISI sau cu factor de impact calculat.³² Evaluarea cercetării va fi făcută anual, aplicând acest sistem. Nu este justificată o cuantificare care nu ține cont de numărul efectiv al rezultatelor, spre exemplu 10 puncte pentru 3 *sau mai multe* articole publicate în reviste indexate BDI sau 5 puncte pentru apartenența la un colectiv editorial al unei publicații științifice *sau mai multe*. În opinia noastră, corecta evaluare trebuie să acorde punctajul pe unitate în cadrul fiecărui tip de rezultat, neputând exista egalitate între persoane care au un număr diferit de rezultate. În cazul în care punctajul rezultat este inferior celui minim stabilit pentru gradul didactic respectiv și în raport cu fișa postului, pentru anul următor numărul de ore aferent activităților didactice pentru cadrul didactic poate fi mărit.³³

Cuantificarea cercetării poate fi făcută și prin atribuirea unui număr de ore pentru fiecare tip de rezultat al activității de cercetare, estimând care ar fi, în medie, timpul necesar pentru a elabora o pagină de carte, una de articol științific etc. Acest sistem prezintă o legătură mai vizibilă cu norma de didactică universitară care este exprimată în unități de timp, respectiv diferența dintre numărul de ore din norma didactică și numărul de ore afectat altor activități decât cercetarea, pentru fiecare post didactic. Cu toate acestea, este mai greu de realizat o normă cât mai realistă, în raport cu timpul efectiv necesar pentru a ajunge la rezultatul cercetării exprimat într-o pagină, timp care include nu doar redactarea în sine. Apoi, sunt reviste de prestigiu care limitează numărul de pagini pentru un articol,

³¹ A se vedea spre exemplu *Regulamentul pentru întocmirea statelor de funcții ale personalului didactic în anul universitar 2019-2020* aprobat prin Hotărârea Senatului Universității din Petroșani nr. 90/10.07.2019, disponibil pe [https://www.upet.ro/documente/hotararise/2019/Hotararea%20nr.090%20din%2010.07.2019%20%20Regulament%20pentru%20intocmirea%20statelor%20de%20functii%20ale%20personalului%20didactic%20\(a%20nexe\).pdf](https://www.upet.ro/documente/hotararise/2019/Hotararea%20nr.090%20din%2010.07.2019%20%20Regulament%20pentru%20intocmirea%20statelor%20de%20functii%20ale%20personalului%20didactic%20(a%20nexe).pdf), accesat la 01.03.2020.

³² Este o distincție care poate fi remarcată și în anexele Ordinului 6129/2016 al Ministerului Educației Naționale și Cercetării Științifice privind aprobarea standardelor minimale necesare și obligatorii pentru conferirea titlurilor didactice din învățământul superior, a gradelor profesionale de cercetare-dezvoltare, a calității de conducător de doctorat și a atestatului de abilitare, publicat în Monitorul Oficial al României, nr. 123 bis din 15 februarie 2017.

³³ În *Regulamentul pentru întocmirea statelor de funcții ale personalului didactic în anul universitar 2019-2020* aprobat prin Hotărârea Senatului Universității din Petroșani nr. 90/10.07.2019, mai sus menționat se prevede că norma didactică săptămânală medie majorată săptămânală (NDSM_s) se calculează în raport de diferența dintre norma activităților de cercetare minimă (DAC_{min}) și norma activităților de cercetare efectiv realizată, împărțită la 28 (numărul de săptămâni de activitate didactică). Aici „norma de cercetare” reprezintă de fapt numărul de ore afectate cercetării dintr-o normă didactică.

un rezultat foarte valoros (acceptat pentru publicare prin urmare) al unei cercetări de durată trebuind să fie prezentat cât mai concis.

5. CONCLUZII

Articolul de față nu are pretenția de a fi epuizat tot ce s-ar putea discuta cu privire la normarea activității cadrelor didactice din învățământul superior în legislația internă, abordând doar câteva chestiuni de principiu.

Normarea și retribuirea corectă a muncii, ținând seama de toate regulile derivate din drepturi consacrate ale omului, asigură respectul pentru demnitatea umană și asigură fiecărei persoane o stare de satisfacție, de bine, fiind o premisă a unui număr cât mai mare de momente de fericire. În învățământul superior, munca desfășurată de cadrele didactice se compune din activități cu o deosebit de mare varietate, fiecare tip de activitate având o complexitate aparte. Activitățile nu sunt repartizate uniform într-un mod efectiv, ceea ce face dificilă normarea, urmărirea și salarizarea lor. Structura specifică unui an universitar face ca timpul de muncă și timpul de odihnă al cadrelor didactice să fie normat prin reguli specifice. Legea nr. 1/2011 permite diverse interpretări legate de constituirea normelor didactice și a posturilor din statele de funcții de către senatele universitare, care pot conduce la interpretări variate și inegalități între cadrele didactice din diferite universități. Regulile de normare a activităților didactice la formele de învățământ ID/IFR sunt cuprinse în norme speciale.

Pentru a se asigura protecția drepturilor omului, făcând efective toate garanțiile instituite prin norme internaționale și naționale, legislația internă a elaborat norme specifice privind normarea muncii și anumite drepturi privind salarizarea (în special cu privire la remunerarea orelor suplimentare), în principal prin Legea nr. 1/2011 și Ordinul Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului nr. 6251/2012. Aceste acte normative însă lasă libertate instituțiilor de învățământ superior în structurarea normelor cadrelor didactice, cuantificarea orelor petrecute pentru realizarea diverselor activități necesare procesului de învățământ și cercetării științifice în folosul universității. Pentru a se evita orice încălcare a garanțiilor consacrate la nivel internațional și național de la care nu se poate deroga, în special cu privire la respectarea timpului de muncă și de odihnă și remunerarea tuturor activităților prestate pentru angajator, este important ca dispozițiile acestor acte normative să fie interpretate și aplicate în raport cu acestea, Codul muncii fiind și el o normă generală în materie și completând astfel dispozițiile speciale. Numai o asemenea interpretare și aplicare este de natură să asigure respectul demnității cadrelor didactice universitare, categorie de persoane care desfășoară o activitate cu o importanță deosebită pentru societate, contribuind la progres prin activitatea didactică și științifică specifică învățământului superior.

BIBLIOGRAFIE

- Băncilă, A., 2011. Scurtă privire asupra restrângerii dreptului cadrului didactic de a cumula mai mult de două norme didactice conform Legii nr.1/2011 a educației naționale. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Jurisprudentia*, Issue 4, pp. 3-19.
- Donnelly, J., 2009. *Legal Tools*. [Online] Available at: www.legal-tools.org/doc/e80bda/pdf/ [Accessed 10 12 2017].
- European Employment La Association (EELA), 2018. *Five ECJ rulings on labour law matters*. [Online] Available at: <https://eela.org/news/five-ecj-rulings-on-labour-law-matters/> [Accessed 26 February 2020].
- European Foundation for Living and Working Conditions, 2008. *Revisions to the European working time directive: recent Eurofound research*. [Online] Available at: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/customised-report/2008/working-conditions/revisions-to-the-european-working-time-directive-recent-eurofound-research-background-paper> [Accessed 20 January 2020].
- Fodor, E.-M., 2017. *Human Dignity in the Romanian Law*. Law Review, vol. III, Special Issue, pp. 79-92. [Online] Available at: http://www.internationallawreview.eu/fisiere/pdf/09_Law-Review_Special-issue-2017__Elena-Mihaela-Fodor.pdf [Accessed 26 February 2020]
- Gheorghe, M., 2015. *Uniunea Europeană și raporturile de muncă ale lucrătorilor. Provocări actuale*. Bucharest: Universul Juridic.
- Hegel, 1969. *Principiile filosofiei dreptului*. Bucharest: Academiei.
- International Labour Organisation, n.d. *Rest Periods: Definitions and Dimensions*. [Online] Available at: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/publication/wcms_491374.pdf [Accessed 20 January 2020].
- Mihai, G. C., 2008. *Teoria dreptului*. 3 ed. Bucharest: C.H. Beck.
- Popa, N., 2008. *Teoria generală a dreptului*. 3 ed. Bucharest: C. H. Beck.
- Roș, N., 2017. *Dreptul muncii. Curs universitar*. Bucharest: Pro Universitaria.
- Roș, N., 2019. *Dreptul muncii. Manual de studiu individual*. Bucharest: Pro Universitaria.
- Ruggie, J., 2008. *Business Human Rights*. [Online] Available at: <https://business-humanrights.org/sites/default/files/reports-and-materials/Ruggie-report-7-Apr-2008.pdf> [Accessed 26 Februarie 2020].
- Schachter, O., 1983. Human Dignity as a Normative Concept. *The American Journal of International Law*, 77(4), pp. 848-854.
- Simon Cadez, Dimovski, V. & Zaman Groff, M., 2017. Research, teaching and performance evaluation in academia: the salience of quality. *Studies in Higher Education*, 42(8), pp. 1455-1473.
- Teichler, U., 2014. Teaching and Research in Germany: the Notions of University Professors. În: *Teaching and Research in contemporary higher education*. New-York: Springer, pp. 61-88.
- Țiclea, A., 2014. *Tratat de dreptul muncii*. 3 ed. Bucharest: Universul Juridic.

Acte normative universitare interne

- Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, *Procedură operațională privind întocmirea fișelor de post, desfășurarea și monitorizarea activităților didactice, cod UAB: SEAQ_PO_PBS_03, din anul 2019*, http://senat.uab.ro/upload/112_2025_07_seaq_bps_03_procedura_fisa_de_post_site.pdf, accesat la 25.02.2020.
- Academia de Studii Economice București, *Metodologia privind întocmirea statelor de funcții ale personalului didactic din Academia de Studii Economice din București pentru anul universitar 2018-2019*, adoptată prin Hotărârea nr. 87/27.06.2018 a Senatului, <http://senat.ase.ro/Media/Default/Hotarari%20Senat/2018/20180627/Hot.%20nr.%2087.%20Sed.%20Senat%20din2027.06.2018%20Met.intoc.state%20functii%20pers.did..pdf>, accesat la 25.02.2020.
- Academia forțelor aeriene „Henri Coandă”, *Metodologia pentru stabilirea sarcinilor didactice și de cercetare științifică în Academia forțelor aeriene „Henri Coandă” din anul 2019*, <http://www.afahc.ro/ro/facultate/documente/Metodologia%20de%20stabilire%20a%20sarcinilor%20didactice%20si%20de%20cercetare%20stiintifica.pdf>, accesat la 01.03.2020.
- Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, *Hotărârea Senatului nr. 218/SEN/06.07.2012, pentru completarea Regulamentului de funcționare al centrului de formare continuă, învățământ la distanță și cu frecvență redusă (CFCIDFR) al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca*, https://senat.ubbcluj.ro/wp-content/uploads/2013/07/Hot%C4%83r%C3%A2re_218Regulament_CFCIDFR_2_iulie_2012+-anex%C4%83.pdf, a ccesată la 01.03.2020.
- Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, *Instrucțiuni privind întocmirea statelor de funcții ale personalului didactic și de cercetare*, Anexa 3, aprobate de Consiliul de administrație al Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca în anul 2012, https://www.ubbcluj.ro/ro/infoubb/files/InfoUBB_2012-2/Instrucțiuni%20privind%20intocmirea%20statelor%20de%20functii%20ale%20personalului%20didactic%20si%20de%20cercetare%20nr.%2016.899%20din%2030.05.2012.pdf, accesat la 25.02.2020.
- Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București, *Manualul Calitatii, Departamentul ID/IFR*, vol. III, <https://www.ucdc.ro/calitate/manualul-calitatii-IFR.pdf>, accesat la 01.03.2020.
- Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București, *Regulamentul intern*, <https://www.ucdc.ro/ceac/regulamente/regulamente-activitati-interne/ra%2001%20regulament%20intern.pdf>, accesat la 28.02.2020.
- Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București, *Regulamentul privind organizarea și funcționarea departamentului pentru învățământ la distanță și învățământ cu frecvență redusă (ID/IFR) RS – 05*, <https://www.ucdc.ro/ceac/regulamente/regulamente-structuri-de-conducere-si-administrative/rs05%20regulament%20privind%20organizarea%20si%20functionarea%20didifr.pdf>, accesat la 01.03.2020.

- Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București, *Procedura privind elaborarea statelor de funcții ale personalului didactic din departamentele Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”, P0 -04*, Anexa 1b, <https://www.ucdc.ro/ceac/proceduri/PO04--Procedura-privind-elaborarea-stator-de-functii-ale-personalului-didactic-din-cadrul-departamentelor-UCDC.pdf>, accesat la 25.02.2020.
- Universitatea din Petroșani, *Regulamentul pentru întocmirea statelor de funcții ale personalului didactic în anul universitar 2019-2020* aprobat prin Hotărârea nr. 90/10.07.2019, disponibil pe [https://www.upet.ro/documente/hotararise/2019/Hotararea%20nr.090%20din%2010.07.2019%20%20Regulament%20pentru%20intocmirea%20statelor%20de%20functii%20ale%20personalului%20didactic%20\(anexa\).pdf](https://www.upet.ro/documente/hotararise/2019/Hotararea%20nr.090%20din%2010.07.2019%20%20Regulament%20pentru%20intocmirea%20statelor%20de%20functii%20ale%20personalului%20didactic%20(anexa).pdf), accesat la 01.03.2020.
- Universitatea „Politehnica” din București, *Instrucțiuni privind evidența cadrelor didactice și a activităților procesului de învățământ 2019-2020*, Universitatea „Politehnica” București, <https://upb.ro/wp-content/uploads/2017/11/Instrucțiuni-privind-evidența-cadrelor-didactice-1.pdf>, accesat 22.02.2020.
- Universitatea de Vest din Timișoara, *Regulamentul privind organizarea, desfășurarea și normarea activităților didactice la formele de învățământ la distanță și cu frecvență redusă la nivelul Universității de Vest din Timișoara*, aprobat prin Hotărârea Senatului nr. HS 100 din 28.11.2019, <https://www.uvt.ro/files/5bcab633c125b882e3cdf307bdfd0fe2eb52bbde/>, accesat la 20.02.2020.
- Universitatea de Vest Timișoara, *Fișa postului, anexă la contractul de muncă*, <https://www.uvt.ro/files/25de8cc3cb1537488cd0466905a1ed2b6e38b645/>, accesat la 25.02.2020.